

"Examining the Relationship Between Students' Familiarity with the Cultural Heritage of Isfahan and Their Attachment to National Identity"

Foroughi Mohammadhossein¹, Najaran Mostafa²

Abstract:

National identity is a shared feeling among the members of a society, reflecting their understanding and perception of themselves. It is shaped by various components such as geography, history, culture, political system, and common interests. Strengthening national identity is crucial for social and political stability. Cultural heritage, including traditions, history, and monuments, shapes and strengthens national identity. Familiarity with the cultural and historical heritage of one's homeland fosters emotional and identity-based connections. This study examines the relationship between high school students' familiarity with the cultural heritage of Isfahan and their attachment to national identity. The research was conducted in Isfahan, using a two-part questionnaire. The first part measured students' familiarity with 20 significant cultural and historical sites in Isfahan, and the second part assessed their attachment to national identity. The results show a meaningful positive relationship between familiarity with cultural heritage and attachment to national identity. The greater the students' awareness of Isfahan's cultural heritage, the stronger their connection to national identity. These findings suggest that increased awareness of cultural heritage can help strengthen national identity among the younger generation.

Keywords: Iran, national identity, Isfahan's historical sites, Isfahan students, cultural heritage, local history.

¹ Corresponding Author, Email: vistygol@yahoo.com

² najaranmostafa@yahoo.com

DOI: 10.48310/RHE.2025.4213

بررسی رابطه میان میزان آشنایی دانش آموزان با میراث فرهنگی شهر اصفهان و دل‌بستگی آن‌ها به هویت ملی

محمد حسین فروغی^۱، مصطفی نجاران^۲

دکتری تاریخ، پژوهشگر حوزه اصفهان.

دکتری تاریخ، پژوهشگر تاریخ اصفهان.

چکیده:

هویت ملی، به عنوان یک احساس مشترک میان افراد یک جامعه، بازتاب‌دهنده‌ی درک و تصور آن‌ها از خود و جامعه‌شان است. این هویت از مؤلفه‌های مختلفی چون جغرافیا، تاریخ، فرهنگ، نظام سیاسی و منافع مشترک شکل می‌گیرد و تقویت آن برای حفظ ثبات اجتماعی و سیاسی هر جامعه‌ای ضروری است. یکی از مؤلفه‌های کلیدی در شکل‌گیری هویت ملی، میراث فرهنگی است که شامل آداب و رسوم، تاریخ، فرهنگ و آثار باستانی می‌باشد. در این میان، آشنایی افراد با میراث فرهنگی و تاریخی سرزمین خود می‌تواند به تقویت ارتباط عاطفی و هویتی آن‌ها با کشورشان کمک کند. این پژوهش با هدف بررسی رابطه میان میزان آشنایی دانش‌آموزان اصفهانی با میراث فرهنگی این شهر و میزان دل‌بستگی آنان به هویت ملی انجام شده است. تحقیق حاضر بر روی دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم در شهر اصفهان صورت گرفته و داده‌ها از طریق دو بخش پرسشنامه جمع‌آوری شده‌اند. بخش اول به بررسی میزان آشنایی دانش‌آموزان با ۲۰ اثر فرهنگی و تاریخی برجسته شهر اصفهان پرداخته و در بخش دوم، دل‌بستگی آنان به هویت ملی از طریق سؤالات مشخص اندازه‌گیری شده است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که رابطه‌ای مثبت و معنادار بین میزان آشنایی با آثار فرهنگی و دل‌بستگی به هویت ملی وجود دارد. به عبارت دیگر، هرچه آشنایی دانش‌آموزان با میراث فرهنگی اصفهان بیشتر باشد، دل‌بستگی آن‌ها به هویت ملی تقویت می‌شود. این یافته‌ها نشان می‌دهند که تقویت آشنایی با میراث فرهنگی می‌تواند به تقویت هویت ملی در نسل جوان کمک کند.

کلمات کلیدی: ایران، هویت ملی، آثار باستانی اصفهان، دانش آموزان اصفهان، میراث فرهنگی، تاریخ محلی.

^۱ رایانامه نویسنده مسئول: vistygol@yahoo.com

^۲ najaranmostafa@yahoo.com

مقدمه و بیان مسئله:

آموزش سهم بسیار مهمی در شکل‌گیری هویت اجتماعی نوجوانان و احساس تعلق آن‌ها به میراث فرهنگی دارد. دولت‌ها همواره سعی کرده‌اند اهداف هویتی خود را از طریق فرآیندهای آموزشی در ذهن دانش‌آموزان، به‌عنوان آینده‌سازان کشور، نهادینه کنند. در دنیای امروز که دگرگونی‌های عرصه اقتصادی، افزایش فرصت‌های آموزشی و مشارکت‌های اجتماعی روندی سریع به خود گرفته‌اند، این تغییرات موجب تعدد گروه‌های اجتماعی، گسترش روابط اجتماعی و تعلقات گروهی و همچنین تکثر منابع هویت‌ساز شده است. تأثیر عمیق این فرآیندها بر نهادهای اجتماعی و افزایش آگاهی‌های اجتماعی موجب کسب ارزش‌ها و نگرش‌های جدید، و تغییر نقش‌های اجتماعی جوانان در جامعه شده است. مطالعه تأثیر عوامل نهادی و ساختاری مانند خانواده، آموزش و اشتغال بر قشرهای مختلف به‌ویژه جوانان، چگونگی تأثیر این نهادها را بر هویت اجتماعی جوانان روشن می‌سازد (آلمال، ۱۳۹۰: ۱۲۱). از این رو، وابستگی هویت ملی به امر آموزش روشن است.

میراث فرهنگی به‌عنوان نمایش توانمندی‌های یک ملت در عرصه‌های مختلف شناخته می‌شود و شناخت آن می‌تواند عامل مهمی در ایجاد ارتباط میان گروه‌های اجتماعی مختلف باشد. اقتدار سیاسی و توانمندی در مدیریت سیاسی و اقتصادی حکومت‌ها، زمینه‌ساز رشد اقتصادی و تولید آثار فرهنگی می‌شود. هرچه آثار باقیمانده از دوره‌های تاریخی بیشتر باشد، این آثار نشان‌دهنده امنیت سیاسی و رشد اقتصادی آن دوره است. بنابراین، آثار و بناهای تاریخی نه تنها به‌عنوان بخشی از میراث فرهنگی، می‌توانند عصاره سیاست فرهنگی و اقتصادی حاکمیت را نمایان سازند، بلکه نشان‌دهنده توانمندی‌های علمی و فرهنگی یک ملت نیز به شمار می‌روند.

آشنایی با میراث فرهنگی به‌عنوان زمینه‌ای برای شناخت گذشته تاریخی و تفکر درباره علل رشد و سقوط در دوره‌های مختلف، فرصتی مهم برای درک هویت ملی و افزایش تفاهم فرهنگی به شمار می‌آید. به نظر می‌رسد که آموزش تاریخ و فرهنگ، گسترش موزه‌ها، ساخت فیلم‌های تاریخی و تلاش دولت‌ها برای آشنایی نسل‌های آینده با گذشته، همواره با هدف تقویت هویت ملی انجام می‌شود. نظارت هدفمند دولت‌ها بر این موضوعات می‌تواند به استحکام نظام‌های سیاسی و تقویت هویت ملی در سطح جامعه کمک کند. در یک اجتماع ملی، میزان وفاداری و تعلق خاطر اعضای جامعه به نمادهای ملی، شدت هویت ملی آن‌ها را تعیین می‌کند (یوسفی، ۱۳۸۰: ۱۷). بنابراین، فرضیه اصلی این پژوهش بر این اساس است که آموزش می‌تواند تأثیر زیادی بر احساس تعلق به میراث فرهنگی داشته باشد.

در این زمینه در قالب پژوهش میدانی، پیش از این هیچ تحقیقی انجام نشده است و این پژوهش مقدمه‌ای برای ورود به آن است.

در این پژوهش، پژوهشگران با بهره‌گیری از تجربیات بیش از سی سال خود در آموزش تاریخ و واکنش‌های دانش‌آموزان و دانشجویان هنگام بازدید از بناهای تاریخی، تصمیم به آغاز یک مطالعه میدانی گرفته‌اند. این مطالعه با هدف پاسخ به سؤالات زیر انجام شده است:

≠ میزان آشنایی دانش‌آموزان با آثار و بناهای تاریخی شهر خود تا چه حد است؟

≠ آیا رابطه معنی‌داری میان آشنایی دانش‌آموزان با میراث فرهنگی و تاریخ محلی شهرشان و دل‌بستگی آنان به هویت ملی وجود دارد؟

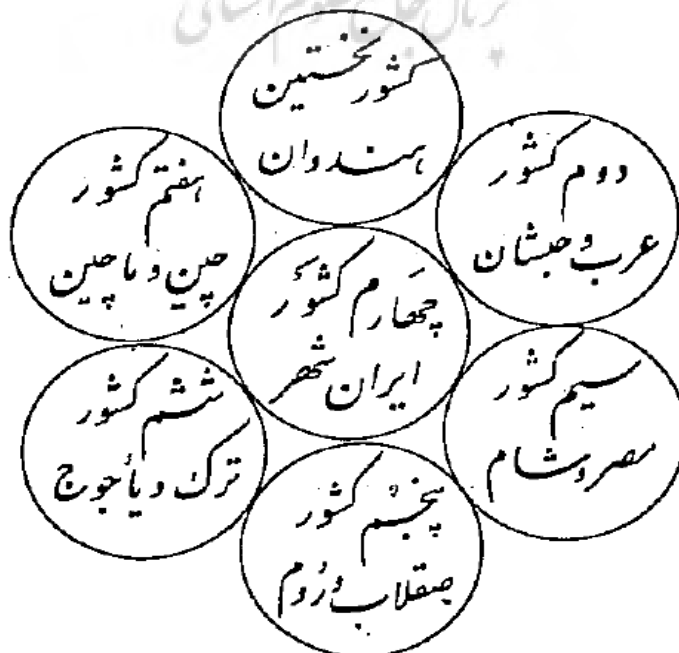
روش تحقیق:

پژوهش حاضر به روش مطالعه میدانی انجام شده است و برای توضیح مفاهیم و اصطلاحات، از منابع کتابخانه‌ای نیز استفاده شده است. جامعه آماری این پژوهش شامل ۲۹۰ نفر از دختران و پسران دانش‌آموز در مقطع متوسطه دوم شهر اصفهان است. پاسخنامه‌های جمع‌آوری شده پس از تحلیل آماری، به بررسی رابطه میان آشنایی با آثار فرهنگی و دل‌بستگی به هویت ملی پرداخته‌اند.

هویت ملی و میراث فرهنگی

هویت، کلمه‌ای عربی برای نشان دادن وجه تشخیص است که در معنی لغوی خود اتحاد به ذات یا انطباق با ذات را به همراه دارد. در این معنا، شناخته شدن موصوف با صفات اصلی و جوهری آن در نظر گرفته می‌شود. به عبارت دیگر، هویت پاسخ آگاهانه فرد از چیستی و کیستی خود است و در سطح ملی، درک مشترک یک ملت از خود و مشترکات فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی است که می‌تواند به‌عنوان رشته پیوند دهنده افراد به یکدیگر عمل کند و معناداری جامعه را نشان دهد. هویت در سطح اجتماعی عبارت است از احساس تعلق افراد به جامعه بر مبنای ارزش‌ها و هنجارهای مشترک میان مردم به‌گونه‌ای که اعضای جامعه را از سایر جوامع متمایز کند. درواقع، جامعه برای خودش معنا قائل باشد و با الگوهای آن مطابق باشد. در غیر این صورت، جامعه با بحران هویت مواجه خواهد شد. هویت ملی یکی از چهار نوع هویت است که از قرن نوزدهم به‌جامانده و در کنار هویت‌های دینی، طبقاتی و نژادی قرار می‌گیرد (زاهد، ۱۳۸۴: ۱۳۱). هویت به‌عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل یکپارچگی و وحدت یک جامعه و شرط لازم برای زندگی اجتماعی شناخته می‌شود. ارتباط معنادار و مستمر افراد با یکدیگر و با جامعه، بدون وجود هویت ملی مشترک، امکان‌پذیر نیست. راه‌حل نهایی غلبه بر چالش‌های ناشی از تغییرات هویتی، هویت‌یابی مستمر، بازتعریف و بازسازی هویت جامعه توسط افراد همان جامعه است (آلمال، ۱۳۹۰: ۱۲۲).

در مورد هویت ملی (National Identity) ایرانیان، هرچند برخی از مورخان هویت ایرانی را مفهومی می‌دانند که از دوران ساسانی شکل گرفته است (اشرف، ۱۳۸۷: ۱۲۰)، ولی اساطیر ایرانی نشان می‌دهد که موضوع هویت ایرانی در این سرزمین سابقه‌ای طولانی دارد. هویت ایرانی از دیرباز در تاریخ و فرهنگ این سرزمین، به‌ویژه از دوره‌های پیش از اسلام، ریشه‌دار بوده است

و همواره ارتباط نزدیکی با جغرافیا، فرهنگ و آداب و رسوم مختلف این سرزمین داشته است.

تصویر از کتاب التفهیم لاوائل صناعه التنجیم (بیرونی، ۱۳۵۱: ۱۹۶).

این موضوع که ایرانشهر بهترین بخش از مملکت فریدونی و بهترین بخش از اقالیم هفتگانه است برای ایرانیان پیوند هویتی ایجاد کرده است که ساکنان ایرانشهر خود را با این جغرافیا پیوند داده و مرزهای مشخص خود را از آب‌های جیحون تا آب‌های فرات دانسته و به جای تأکید بر هویت قومی و دینی، هویت خود را از سرزمین و بومی گرفته‌اند که آن را مشخصاً «ایران‌زمین» می‌خوانند. به‌طور کلی، ایران در نزد ایرانیان نه تنها به‌عنوان یک کشور جغرافیایی، بلکه به‌عنوان یک موجودیت فرهنگی و تاریخی با ویژگی‌های منحصر به فرد در نظر گرفته می‌شود. شاید مفهوم مرکزیت ایران و «دل زمین» بودن آن که در اشعار شاعران بزرگ نیز اشاره شده است، تبیین‌کننده‌ی این موضوع باشد (نظامی، ۱۳۹۳: ۳۱).

همه عالم تن است و ایران دل

نیست گوینده زین قیاس خجل

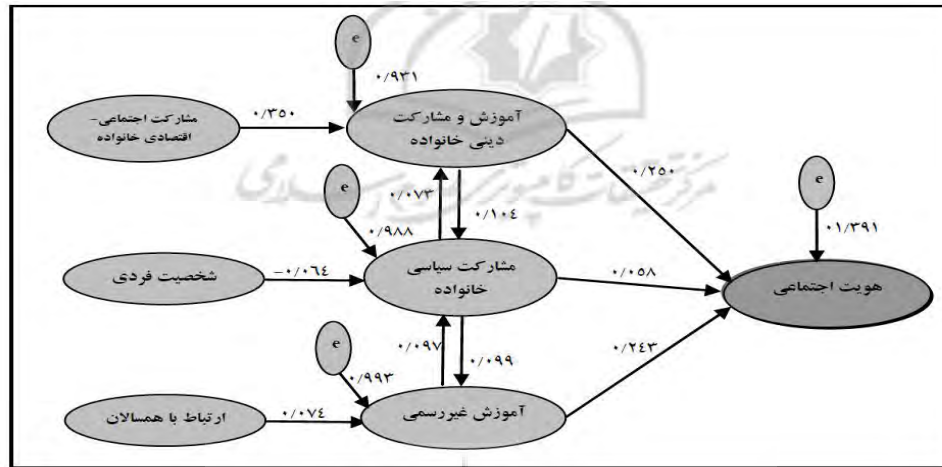
چون که ایران دل زمین باشد

دل زتن به بود، یقین باشد

میراث فرهنگی در تعریف رسمی خود آثار ملموس و ناملموس باقی‌مانده از گذشته که دارای ارزش فرهنگی و تاریخی باشند را شامل می‌شود. در ماده یکم اساسنامه میراث فرهنگی مصوب سال ۱۳۶۴، میراث فرهنگی به‌عنوان ردپای بشر در طول تاریخ تعریف شده است که زمینه شناخت هویت و عبرت را برای انسان فراهم می‌کند (پورسعید، ۱۳۹۹: ۶۱). در این راستا، میراث فرهنگی به‌عنوان سرمایه فرهنگی ملموس عبارت از بناها، مکان‌ها، مناطق و آثار هنری است که جزئیات آن در کنوانسیون یونسکو در سال ۱۹۷۲ مشخص شده است (مرادی، ۱۳۹۰: ۶۳). این آثار میراث فرهنگی توانایی‌های علمی و هنری یک ملت را نشان می‌دهند و درواقع تجلی تمامی علوم، سیاست‌ها و اقتصاد زمانه‌ی ساخت هر اثر به شمار می‌روند. بدون آگاهی از میراث فرهنگی و ارتباط مستمر با آن، نمی‌توان به مدت طولانی با آن احساس یگانگی و تعلق داشت. همان‌طور که اگر نسلی گذشته‌ی فرهنگی خود را از دست داده باشد بی‌هویتی تلقی می‌شود، به همان نسبت نیز افرادی که با گذشته فرهنگی خود ناآشنا هستند، فاقد هویت به شمار می‌روند. از این رو، یکی از مهم‌ترین راهبردهای نمادین وحدت در جوامع، میراث فرهنگی مشترک است که سطح جدیدی از پیوستگی و ارتباط را به‌وجود می‌آورد. این موضوع در اعلامیه مصوب یونسکو در سال ۲۰۰۳ نیز آمده است که میراث فرهنگی را به‌عنوان یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های هویت فرهنگی و انسجام اجتماعی به‌حساب آورده است (پور سعید، ۱۳۹۹: ۶۴).

از آنجاکه اغلب محققان ارکان سه‌گانه‌ی هویتی ایرانیان را مرزهای جغرافیایی، زبان فارسی و دین اسلام می‌دانند (زاهد، ۱۳۸۴: ۱۳۳)، میراث فرهنگی در قالب آثار و بناهای تاریخی درواقع دربرگیرنده مؤلفه‌های مختلف هویتی ازجمله بوم زیست، ادبیات مشترک، فرهنگ دینی و معماری است که برخاسته و وابسته به فرهنگ و سنت‌های ملی هستند. در دوران معاصر، با شتاب گرفتن تغییرات اجتماعی و گسترش فضای مجازی در میان دانش‌آموزان، فرصت‌ها و تهدیدهای جدیدی پیرامون شناخت میراث فرهنگی در میان نسل جدید ایجاد شده است. این فضای جدید هم می‌تواند بستری نو برای آموزش و شناساندن میراث فرهنگی ایجاد کند و هم از آنجا که در معرض دیگر جذابیت‌ها قرار دارد، می‌تواند تهدیدی برای توجه و آگاهی نسل جدید نسبت به میراث فرهنگی باشد. در این پژوهش، رابطه آموزش و احساس تعلق به میراث فرهنگی با تکیه بر یک پیمایش مقطعی موردبررسی و آزمون قرار گرفته است.

در یک پژوهش ملی در ایران با حجم نمونه ۱۷۰۰ نفری که هدف آن توصیف سیمای هویت اجتماعی بوده است، نشان داده شده که سهم آموزش به نوجوانان در شکل‌گیری هویت اجتماعی بسیار قابل توجه و از لحاظ آماری معنی‌دار بوده است. در پژوهش مذکور مدل نظری زیر برای شکل‌گیری هویت ارائه شده است:

در مدل بالا، آموزش چه به صورت رسمی و غیررسمی سهم مهمی در شکل‌گیری هویت اجتماعی و احساس تعلق به جامعه داشته است (آمال، ۱۳۹۰: ۱۲۶). این یافته با فرضیه اصلی پژوهش حاضر مبنی بر ارتباط آموزش میراث فرهنگی و احساس تعلق نوجوانان به آن منطبق است.

بنابراین، فرضیه پژوهش حاضر بر این اساس است که رابطه میان میزان آشنایی با میراث فرهنگی و احساس تعلق به آن در میان دانش‌آموزان نوجوان دوره متوسطه اول وجود دارد.

دیدگاه اریکسون: یکی از برجسته‌ترین تئوری‌پردازها در مورد هویت در دوره نوجوانی، اریکسون است. از نظر اریکسون، دستیابی به یک هویت پایدار برای نوجوانان کار مشکلی است؛ زیرا آن‌ها به طور هم‌زمان با تغییرات سریع بیولوژیکی و اجتماعی مواجه هستند و ناچارند در مسائل مختلف زندگی خود تصمیمات مهمی بگیرند. اریکسون (۱۹۶۸) احساس عدم اطمینان در نوجوان را دارای چهار مؤلفه اساسی می‌داند که عبارت‌اند از:

۱. **صمیمیت:** نوجوان از تعهد نسبت به دیگران بیم دارد، زیرا ممکن است به احساس هویت او آسیب برساند.
۲. **سردرگمی در زمان:** شامل یک ناباوری نسبت به امکان تغییر طی زمان و در عین حال ترس شدید از چنین احتمالی است.
۳. **سردرگمی در تلاش:** شامل ناتوانی در تلاش متمرکز و کافی به سمت یک فعالیت واحد است.
۴. **هویت منفی:** شامل تنفر شدید و مغرورانه از نقش‌های پیشنهادی از سوی خانواده و نزدیکان به عنوان نقش‌های صحیح و مطلوب (رهنما، ۱۳۸۷: ۳۵).

در چنین شرایطی، آشنایی با میراث فرهنگی سهم مهمی در شکل‌گیری هویت نوجوان و کاهش تنش‌های درونی او و احساس تعلق به فرهنگ بومی و میراث فرهنگی خواهد داشت.

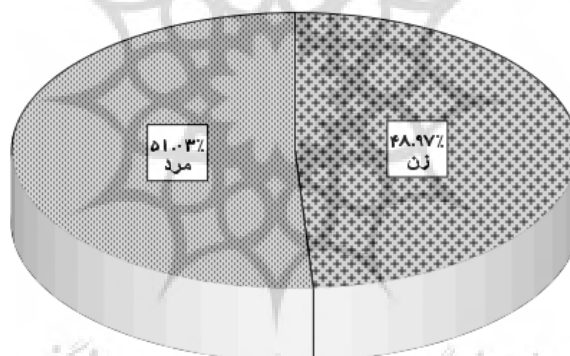
یافته‌های تحقیق

یافته‌ها به دو بخش توصیفی و استنباطی تقسیم شده است. ابتدا یافته‌های توصیفی گزارش شده است.

پاسخگو	فراوانی	درصد
زن	۱۴۲	۴۹
مرد	۱۴۸	۵۱
جمع	۲۹۰	۱۰۰

توزیع پاسخگویان برحسب جنس

مجموع ۲۹۰ نفر پاسخگو ۴۹ درصد دانش آموزان دختر و ۵۱ درصد پسر بوده‌اند.

توزیع پاسخگویان برحسب رشته تحصیلی

رشته	فراوانی	درصد
ریاضی	۹۹	۳۴/۱
تجربی	۹۰	۳۱
انسانی	۱۰۱	۳۴/۸
جمع	۲۹۰	۱۰۰

پژوهش ۳۱ درصد در
درصد در رشته ریاضی

۲۹۰ نفر پاسخگوی
رشته تجربی ۳۴/۱

و ۳۴/۸ در رشته ادبیات و علوم انسانی مشغول به تحصیل بوده‌اند.

ضریب همسانی درونی سؤالات (آلفای کرونباخ)

ابعاد سؤالات	تعداد سؤالات	ضریب آلفای کرونباخ کل
آشنایی با میراث فرهنگی	۲۰	/۸۸
دل‌بستگی به هویت ملی	۲۰	/۸۱

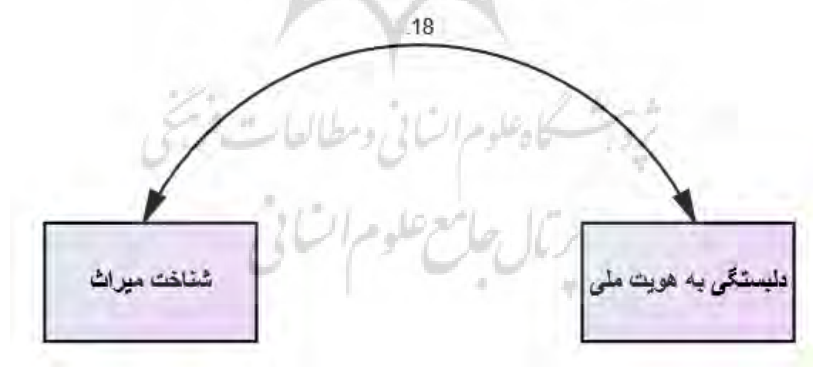
نتایج آزمون همسانی درونی سؤالات دو پرسشنامه نشان می‌دهد. ابزار اندازه‌گیری از پایایی قابل قبولی برخوردار بوده است. ضریب آلفا برای هر دو پرسشنامه از حداقل قابل قبول (۷/۰) بزرگ‌تر بوده است. به عبارت دیگر اگر در شرایط مشابه آزمون تکرار شود به احتمال بیش از ۸۰ درصد نتایج مشابه حاصل خواهد شد.

فرضیه پژوهش: بین میزان شناخت میراث فرهنگی و میزان دل‌بستگی به هویت ملی رابطه وجود دارد.

جهت پاسخ به فرضیه پژوهش از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است. نتیجه در جدول زیر قابل مشاهده است.

متغیرها	تعداد	شدت رابطه	سطح معنی داری
شناخت میراث فرهنگی و دل‌بستگی به هویت ملی	۲۹۰	/۱۸	/۰۰۰

شدت رابطه بسیار قوی نبوده است ولی از نظر آماری رابطه معنی داری بین دو متغیر وجود داشته است. به عبارت دیگر با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت با افزایش شناخت دانش آموزان از میراث فرهنگی دل‌بستگی به هویت ملی افزایش یافته است. نتیجه را می‌توان به شکل زیر نمایش داد.

یافته‌های جانبی تحقیق

سؤال تحقیق: شناخت میراث فرهنگی دانش آموزان تا چه حد است؟

مقایسه میانگین نمرات پاسخگویان در متغیر شناخت میراث فرهنگی با مقدار آزمون (۳)

متغیر	تعداد	میانگین	انحراف معیار	تفاضل میانگین	درجه آزادی	t	سطح معنی داری
شناخت میراث فرهنگی	۲۹۰	۲/۵۳	/۸۲	-/۴۶۹	۲۸۹	-۹/۷۷	/۰۰۰

میانگین نمره ۲۹۰ نفر پاسخگو در پرسشنامه شناخت میراث فرهنگی روی یک طیف ۵ درجه‌ای برابر ۲/۵۳ شده است؛ که این مقدار از نمره حد وسط در یک طیف ۵ درجه‌ای یعنی نمره ۳ تفاوت معنی داری دارد. سطح معنی داری محاسبه شده برابر /۰۰۰ شده است؛ بنابراین با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت شناخت دانش آموزان از حد متوسط کمتر بوده است.

سؤال تحقیق: دل‌بستگی به هویت ملی دانش آموزان تا چه حد است؟

مقایسه میانگین نمرات پاسخگویان در متغیر شناخت میراث فرهنگی با مقدار آزمون (۲/۵)

متغیر	تعداد	میانگین	انحراف معیار	تفاضل میانگین	درجه آزادی	t	سطح معنی داری
دل‌بستگی به هویت ملی	۲۹۰	۲/۷۴	/۵۸	/۲۴	۲۸۹	۷/۰۹	/۰۰۰

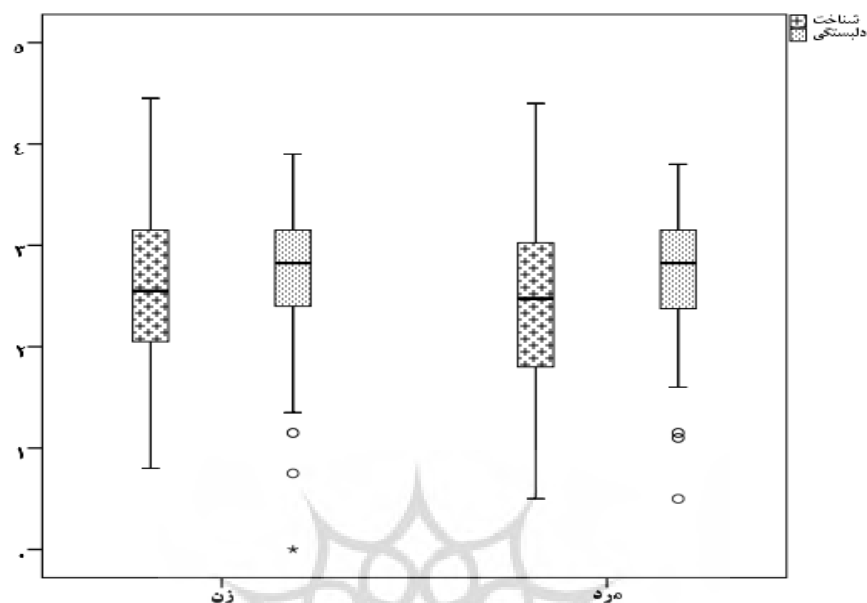
میانگین نمره ۲۹۰ نفر پاسخگو در پرسشنامه دل‌بستگی به هویت ملی روی یک طیف با حداکثر نمره ۴ برابر ۲/۷۴ شده است. در این پرسشنامه شیوه نمره‌گذاری از ۰ تا ۴ است بنابراین نمره حد وسط (۲/۵) است و دل‌بستگی از حد وسط این طیف یعنی ۲/۵ به‌طور معنی داری بیشتر است. به عبارت دیگر، با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت دل‌بستگی دانش آموزان به هویت ملی از حد وسط طیف بیشتر است.

سؤال: آیا بین دختران و پسران از لحاظ شناخت میراث فرهنگی و دل‌بستگی به هویت ملی تفاوت وجود دارد؟

جدول آزمون T برای دو گروه مستقل جهت مقایسه میانگین پاسخ دانش آموزان به متغیرهای پژوهش برحسب جنس

متغیر	دختر	پسر	آزمون لوین		t	df	sig
	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار			
شناخت میراث فرهنگی	۲/۶۰	/۸۳	۲/۴۶	/۸۱	/۰۱۷	/۸۹۶	۲۸۸
دل‌بستگی به هویت ملی	۲/۷۳	/۵۹	۲/۷۵	/۵۷	/۰۱۳	/۹۱۰	۲۸۸

جهت مقایسه دو گروه دختر و پسر روی متغیرهای شناخت میراث فرهنگی و دل‌بستگی به هویت ملی آزمون تی برای دو گروه مستقل اجرا شد. نتایج جدول بالا نشان می‌دهد دو گروه در هر دو متغیر تفاوت معنی‌داری از نظر آماری باهم ندارند و می‌توان گفت مشابه هم هستند. سطوح معنی‌داری محاسبه‌شده در جدول بالا هر دو از خطای ۰/۰۵ بیشتر است.

در نمودار جعبه‌ای بالا دو گروه دختر و پسر روی دو متغیر شناخت میراث فرهنگی و دل‌بستگی به هویت ملی مقایسه شده‌اند و همان‌گونه که در نمودار مشاهده می‌شود میانگین و پراکندگی نمرات بسیار مشابه هستند. در نمودار بالا خط وسط جعبه میانه نمرات دو گروه را نشان می‌دهد خط پایین مستطیل چارک اول نمرات و خط بالای مستطیل چارک سوم یا نقطه ۷۵ درصدی نمرات را نشان می‌دهد.

آیا میزان شناخت میراث فرهنگی و دل‌بستگی به هویت ملی بین رشته‌های تحصیلی مختلف دانش آموزان متفاوت است؟

جدول آزمون آنوا مقایسه میانگین نمرات پاسخگویان در پاسخ به دو متغیر پژوهش برحسب رشته تحصیلی

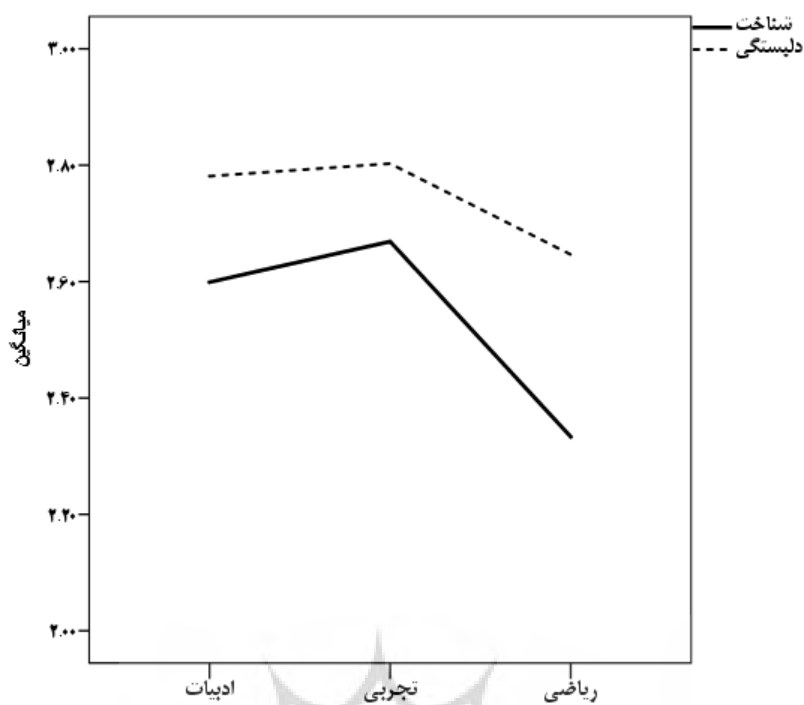
متغیر	رشته	میانگین	انحراف معیار	منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معنی‌داری
شناخت	ادبیات	۲/۵۹	۰/۸۲	بین گروهی	۶/۰۵	۲	۳/۰۲	۴/۶۲	۰/۱۱
	تجربی	۲/۶۷	۰/۷۴	درون گروهی	۱۸۷/۷۳	۲۸۷	۰/۶۵		
	ریاضی	۲/۳۳	۰/۸۶	کل	۱۹۳/۷۸	۲۸۹			
هویت ملی	ادبیات	۲/۷۸	۰/۴۹	بین گروهی	۱/۳۹	۲	۰/۶۹۶	۲/۰۷	۰/۱۲۷
	تجربی	۲/۸۰	۰/۵۹	درون گروهی	۹۶/۰۹	۲۸۷	۰/۳۳۵		

			۲۸۹	۹۷/۴۹	کل	۶۵/	۲/۶۵	ریاضی	
--	--	--	-----	-------	----	-----	------	-------	--

جهت مقایسه میزان شناخت و دل‌بستگی به هویت ملی برحسب رشته تحصیلی دانش آموزان آزمون تحلیل واریانس یک راهه اجرا شد. نتایج نشان می‌دهد در دل‌بستگی به هویت ملی تفاوتی بین دانش آموزان رشته‌های مختلف وجود ندارد. سطح معنی‌داری محاسبه‌شده برابر ۱۲۷/ است و چون از مقدار ۰۵/ بزرگ‌تر است می‌توان اختلاف‌های اندک مشاهده‌شده در میانگین را تصادفی دانست؛ اما در شناخت میراث فرهنگی دانش آموزان رشته ریاضی میانگین کمتری نسبت به رشته تجربی دریافت کرده‌اند و این اختلاف معنی‌دار بوده است و با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت دانش آموزان رشته ریاضی شناخت کمتری نسبت به دانش آموزان تجربی داشته‌اند؛ اما بین سایر رشته‌ها باهم تفاوتی مشاهده نشده است.

رشته	تفاضل میانگین	سطح معنی‌داری	محدوده اطمینان ۹۵٪	
			حد پایین	حد بالا
ریاضی	تجربی	۰۱۳/	۶۱- /	۵۸- /
	ادبیات	۰۵۴/	۵۳- /	۳۸/۰۰
تجربی	ادبیات	۰۶۹۹/	۲۰۶- /	۳۴۶/

در جدول بالا رشته‌های مختلف دوبه‌دو باهم مقایسه شده‌اند و تنها تفاوت معنی‌دار بین رشته تجربی و ریاضی مشاهده‌شده است.

در نمودار فوق مشاهده می‌شود که میانگین دانش آموزان رشته ریاضی در هر دو متغیر نسبت به سایر دانش آموزان کمتر بوده است ولی در بعد شناخت این تفاوت با دانش آموزان رشته تجربی معنی‌دار بوده است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

پژوهش حاضر به‌منظور بررسی رابطه میان میزان آشنایی دانش‌آموزان با میراث فرهنگی شهر اصفهان و تأثیر آن بر دل‌بستگی به هویت ملی انجام‌شده است. نتایج حاصل از تحلیل‌های آماری این تحقیق به‌طور واضح نشان می‌دهد که آشنایی دانش‌آموزان با میراث فرهنگی و آثار تاریخی اصفهان ارتباط مستقیم و معناداری با احساس تعلق آنان به هویت ملی دارد. به‌عبارت‌دیگر، با افزایش شناخت دانش‌آموزان از آثار فرهنگی و تاریخی شهر خود، میزان دل‌بستگی آنان به هویت ملی نیز افزایش می‌یابد. این نتایج نه‌تنها بر اهمیت آموزش میراث فرهنگی در تقویت هویت ملی تأکید دارد، بلکه نشان‌دهنده تأثیرات گسترده‌تر این آشنایی بر آگاهی اجتماعی و تعلق به جامعه است.

در تحلیل مقایسه‌ای میان گروه‌های مختلف دانش‌آموزان بر اساس جنسیت، مشاهده شد که هیچ تفاوت معنی‌داری میان دختران و پسران از لحاظ شناخت میراث فرهنگی و دل‌بستگی به هویت ملی وجود ندارد. این یافته حاکی از آن است که هر دو گروه به‌طور مشابه به آثار فرهنگی و تاریخ محلی خود وابسته هستند و این موضوع در فرایند آموزش و انتقال ارزش‌ها به‌طور یکسان برای هر دو جنس تأثیرگذار بوده است. به‌ویژه در بررسی دل‌بستگی به هویت ملی، نتایج نشان می‌دهند که دانش‌آموزان در مجموع نسبت به هویت ملی خود احساس تعلق بیشتری دارند که این نشان‌دهنده اهمیت نهادهای آموزشی در شکل‌گیری و تقویت هویت ملی در میان نسل جوان است.

در زمینه تفاوت‌های تحصیلی، مشاهده شد که دانش‌آموزان رشته‌های مختلف تحصیلی در زمینه شناخت میراث فرهنگی تفاوت‌هایی دارند. دانش‌آموزان رشته تجربی شناخت بیشتری از میراث فرهنگی نسبت به دانش‌آموزان رشته ریاضی دارند، که این می‌تواند ناشی از تفاوت‌های آموزشی، علاقه‌مندی‌ها و حتی نگرش‌های فرهنگی در میان این گروه‌ها باشد. از سوی دیگر، در دل‌بستگی به هویت ملی، تفاوت قابل‌توجهی میان رشته‌های تحصیلی مشاهده نشد و این نشان‌دهنده تأثیر همگانی آموزش‌ها بر هویت ملی دانش‌آموزان است.

با توجه به نتایج این تحقیق، می‌توان گفت که برای تقویت احساس تعلق به هویت ملی در میان دانش‌آموزان، شناخت و آگاهی از میراث فرهنگی نقش حیاتی دارد. از این رو، ارائه آموزش‌های مرتبط با تاریخ و فرهنگ محلی و ملی می‌تواند به‌عنوان یکی از اولویت‌های نظام آموزشی قرار گیرد.

پیشنهادهای:

۱. تقویت آموزش میراث فرهنگی در مدارس: با توجه به ارتباط مستقیم میان آشنایی با میراث فرهنگی و دل‌بستگی به هویت ملی، پیشنهاد می‌شود که برنامه‌های آموزشی ویژه‌ای برای معرفی آثار تاریخی، فرهنگ‌ها و سنت‌های ملی در مدارس طراحی و اجرا شود. این برنامه‌ها می‌توانند شامل بازدیدهای میدانی از بناهای تاریخی، برگزاری مسابقات فرهنگی و هنری مرتبط با تاریخ و فرهنگ، و همچنین تدریس مباحث مرتبط با میراث فرهنگی در دروس تاریخ و جغرافیا باشند.
۲. ایجاد همکاری‌های بیشتر بین نهادهای آموزشی و فرهنگی: برای تأثیرگذاری بیشتر در این زمینه، پیشنهاد می‌شود که نهادهای آموزشی با سازمان‌های فرهنگی و میراث فرهنگی همکاری بیشتری داشته باشند. این همکاری‌ها می‌تواند شامل برگزاری نمایشگاه‌های مشترک، ارائه کارگاه‌های آموزشی در مورد آثار تاریخی و فرهنگی، و حتی استفاده از رسانه‌های اجتماعی برای آموزش و ارتقای آگاهی دانش‌آموزان در مورد اهمیت حفظ میراث فرهنگی باشد.

۳. تشویق دانش‌آموزان به مشارکت در پروژه‌های حفظ میراث فرهنگی: ایجاد پروژه‌های تحقیقاتی و عملیاتی که دانش‌آموزان را به‌طور فعال در حفظ و معرفی میراث فرهنگی دخیل می‌کند، می‌تواند باعث افزایش حس مسئولیت‌پذیری و تعلق آنان به میراث فرهنگی شود. پروژه‌هایی مانند بازسازی و مرمت آثار تاریخی، نوشتن مقالات و تولید محتوا در خصوص تاریخ و فرهنگ محلی می‌تواند به دانش‌آموزان کمک کند تا با میراث فرهنگی خود ارتباط نزدیک‌تری پیدا کنند.
 ۴. تمرکز بر آموزش میراث فرهنگی در مناطق مختلف جغرافیایی: با توجه به تفاوت‌های مشاهده‌شده در شناخت میراث فرهنگی میان دانش‌آموزان رشته‌های مختلف تحصیلی، پیشنهاد می‌شود که آموزش‌های میراث فرهنگی نه‌تنها در مدارس به‌طور عمومی، بلکه به‌طور ویژه در مناطق مختلف جغرافیایی و فرهنگی کشور گسترش یابد. این آموزش‌ها باید با توجه به خصوصیات فرهنگی و تاریخی هر منطقه، بومی‌سازی شوند.
 ۵. بررسی نقش رسانه‌ها در آشنایی با میراث فرهنگی: در این تحقیق، فضای مجازی به‌عنوان تهدید و فرصت در آشنایی با میراث فرهنگی دانش‌آموزان معرفی شد. بنابراین، استفاده از رسانه‌ها، به‌ویژه شبکه‌های اجتماعی، برای ترویج اطلاعات دقیق و معتبر در مورد آثار فرهنگی و تاریخ محلی می‌تواند تأثیر مثبتی در افزایش آگاهی نسل جدید داشته باشد. راه‌اندازی صفحات تخصصی در شبکه‌های اجتماعی و اپلیکیشن‌های موبایلی می‌تواند به‌عنوان یک ابزار قدرتمند برای این امر مورد استفاده قرار گیرد.
 ۶. پشتیبانی از برنامه‌های میان‌دوره‌ای و دوره‌های تکمیلی: اجرای برنامه‌های میان‌دوره‌ای در مدارس و دوره‌های تکمیلی که دانش‌آموزان را به‌طور تخصصی با میراث فرهنگی کشور آشنا می‌کنند، می‌تواند به پرورش نسل آگاه و علاقه‌مند به تاریخ و فرهنگ ملی کمک کند. این برنامه‌ها می‌توانند در قالب دوره‌های تابستانی یا کارگاه‌های علمی و فرهنگی اجرا شوند.
- پژوهش حاضر نشان داد که شناخت میراث فرهنگی تأثیر قابل‌توجهی بر دل‌بستگی دانش‌آموزان به هویت ملی دارد و این امر از طریق آموزش و آگاهی‌های فرهنگی می‌تواند تقویت شود. بنابراین، توجه بیشتر به آموزش‌های فرهنگی و تاریخی در مدارس می‌تواند در شکل‌گیری هویت ملی قوی‌تر و تقویت احساس تعلق به جامعه مؤثر باشد. پیشنهادات ارائه‌شده در این تحقیق می‌تواند به تصمیم‌گیرندگان آموزشی کمک کند تا سیاست‌ها و برنامه‌های آموزشی مرتبط با میراث فرهنگی را به‌طور مؤثرتر طراحی و پیاده‌سازی کنند.

منابع:

- اشرف، احمد، (۱۳۸۷)، هویت ایرانی به سه روایت، نشریه بخارا، شماره ۶۶، صص: ۱۲۷-۱۰۹
- آمال، فرنگیس، (۱۳۹۰)، سیمای هویت اجتماعی نوجوانان، فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات ملی، سال دوازدهم، شماره ۴۷، صص ۱۴۸-۱۲۱.
- بیرونی، ابوریحان، (۱۳۵۱)، التفهیم لاولل صناعه التنجیم، تصحیح جلال الدین همایی، تهران، انجمن آثار ملی.
- پورسعید، فرزاد، (۱۳۹۹)، تحلیل میراث فرهنگی و امنیت ملی، نشریه دیده بان امنیت ملی، شماره ۱۰۳، صص ۶۸-۶۱
- رهنما، اکبر، عبدالملکی، صابر، (۱۳۸۷)، درآمدی بر مبانی نظری هویت، فصلنامه مهندسی فرهنگی، سال سوم، شماره ۲۱، صص ۴۶-۳۴.
- زاهد، سعید، (۱۳۸۴)، هویت ملی ایرانیان، فصلنامه راهبرد توسعه، سال اول، شماره ۴، صص ۱۳۸-۱۲۹.
- مرادی، علی رضا، (۱۳۹۰)، نقش میراث فرهنگی در تقویت هویت فرهنگی، نشریه مهندسی فرهنگی، سال پنجم، شماره ۵۳ و ۵۴، صص ۶۶-۶۰
- نظامی، الیاس بن یوسف، (۱۳۹۳)، هفت پیکر، تصحیح حسن وحید دستگردی، به کوشش سعید حمیدیان، تهران، انتشارات قطره.
- یوسفی، علی، (۱۳۸۰)، روابط بین قومی و تاثیر آن بر هویت ملی اقوام در ایران، فصلنامه مطالعات ملی، سال دوم، شماره ۸، صص ۴۲-۱۳.

پیوست‌ها:

دانش آموز عزیز سلام

پرسشنامه ای که در اختیار دارید نظر شما را نسبت به آثار باستانی اصفهان جمع آوری می کند. نیازی به ذکر نام در پرسشنامه نیست. پاسخ های دقیق و صادقانه ی شما ما را در ارزیابی نظر شما یاری می رساند. لطفا سوالات را به دقت بخوانید و نظر خود را با گذاشتن علامت ضربدر مشخص نمایید از همکاری شما سپاسگزاریم.

با هریک از آثار باستانی اصفهان که در جدول زیر آمده است تا چه حد آشنایی دارید؟

ردیف	آثار باستانی	۵	۴	۳	۲	۱
۱	پل خواجه	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۲	سی و سه پل	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۳	پل شهرستان	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۴	پل مارنان	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۵	عصار خانه شاهی	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۶	مقبره بابا رکن الدین	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۷	مسجد و منار علی	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۸	کلیسای وانک	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۹	مدرسه خواجه	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۱۰	برج کبوتر (میدان برج مرداوچ)	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۱۱	آتشگاه	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۱۲	آرامگاه صائب	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۱۳	چهلستون	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۱۴	عالی قاپو	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۱۵	مسجد شیخ لطف الله	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۱۶	مسجد سید	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۱۷	حمام علی قلی آقا	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم

۱۸	امامزاده اسماعیل	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۱۹	خانه مشروطیت	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۲۰	مسجد حکیم	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
ردیف	نظر خود را در مورد هر یک از جملات زیر با گذاشتن علامت ضربدر مشخص نمایید	۵	۴	۳	۲	۱
۲۱	ایرانی بودن برای من یک افتخار است	کاملا موافقم	موافقم	مخالفم	کاملا مخالفم	بی نظرم
۲۲	از اینکه در شهر اصفهان زندگی می کنم بسیار خوشحالم	کاملا موافقم	موافقم	مخالفم	کاملا مخالفم	بی نظرم
۲۳	حفظ آثار باستانی وظیفه همه است.	کاملا موافقم	موافقم	مخالفم	کاملا مخالفم	بی نظرم
۲۴	برای حفظ آثار باستانی حاضرم وقت بگذارم	کاملا موافقم	موافقم	مخالفم	کاملا مخالفم	بی نظرم
۲۵	برای حفظ آثار باستانی حاضرم هزینه بپردازم	کاملا موافقم	موافقم	مخالفم	کاملا مخالفم	بی نظرم
۲۶	گاهی برای گذراندن اوقات فراغت به تماشای آثار باستانی میروم.	کاملا موافقم	موافقم	مخالفم	کاملا مخالفم	بی نظرم
۲۷	از یادگاری نوشتن روی آثار باستانی لذت می برم.	کاملا موافقم	موافقم	مخالفم	کاملا مخالفم	بی نظرم
۲۸	اگر شرایط را مناسب بدانم به دیگران برای حفظ آثار باستانی تذکر می دهم.	کاملا موافقم	موافقم	مخالفم	کاملا مخالفم	بی نظرم
۲۹	به این جمله که «چو ایران نباشد تن من مباد» اعتقاد دارم.	کاملا موافقم	موافقم	مخالفم	کاملا مخالفم	بی نظرم
۳۰	زنان و مردان دانشمند زیادی در تاریخ کشور من وجود داشته اند.	کاملا موافقم	موافقم	مخالفم	کاملا مخالفم	بی نظرم
۳۱	به مطالعه تاریخ کشورم علاقمند هستم.	کاملا موافقم	موافقم	مخالفم	کاملا مخالفم	بی نظرم
۳۲	نگهداری میراث فرهنگی مانند نگهداری از شناسنامه ، برای من مهم است.	کاملا موافقم	موافقم	مخالفم	کاملا مخالفم	بی نظرم
۳۳	دوست دارم در کشور دیگری زندگی کنم.	کاملا موافقم	موافقم	مخالفم	کاملا مخالفم	بی نظرم
۳۴	اگر از نظر مالی توانمند باشم زندگی در کشور دیگر را ترجیح می دهم.	کاملا موافقم	موافقم	مخالفم	کاملا مخالفم	بی نظرم
۳۵	حفظ میراث فرهنگی تنها به عهده ی دولت است.	کاملا موافقم	موافقم	مخالفم	کاملا مخالفم	بی نظرم

۳۶	از مطالعه سرگذشت دانشمندان ایرانی لذت می‌برم	کاملاً موافقم	موافقم	مخالفم	کاملاً مخالفم	بی‌نظم
۳۷	از مشاهده تصاویر ایران در زمان گذشته خوشحال می‌شوم	کاملاً موافقم	موافقم	مخالفم	کاملاً مخالفم	بی‌نظم
۳۸	برای من تصاویر قدیمی مربوط به آثار باستانی اصفهان جذابیت زیادی دارد	کاملاً موافقم	موافقم	مخالفم	کاملاً مخالفم	بی‌نظم
۳۹	از تخریب آثار باستانی بسیار ناراحت می‌شوم	کاملاً موافقم	موافقم	مخالفم	کاملاً مخالفم	بی‌نظم
۴۰	حاضرم برای شناساندن اصفهان به گردشگران وقت اختصاص دهم	کاملاً موافقم	موافقم	مخالفم	کاملاً مخالفم	بی‌نظم

۴۲- به نظر شما مهمترین آثار فرهنگی اصفهان کدامند؟ لطفاً سه مورد را بنویسید.

۱-..... ۲-.....

۳-.....

۴۳- اگر دیدگاهی در مورد حفظ میراث فرهنگی اصفهان دارید بنویسید.

به نام خدا

دانش آموز عزیز سلام

پرسشنامه ای که در اختیار دارید نظر شما را نسبت به آثار باستانی اصفهان جمع آوری می کند. نیازی به ذکر نام در پرسشنامه نیست. پاسخ های دقیق و صادقانه ی شما ما را در ارزیابی نظر شما یاری می رساند. لطفا سوالات را به دقت بخوانید و نظر خود را با گذاشتن علامت ضربدر مشخص نمایید از همکاری شما سپاسگزاریم.

با هریک از آثار باستانی اصفهان که در جدول زیر آمده است تا چه حد آشنایی دارید؟

ردیف	آثار باستانی	۵	۴	۳	۲	۱
۱	پل خواجه	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۲	سی و سه پل	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۳	پل شهرستان	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۴	پل مارنان	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۵	عصار خانه شاهی	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۶	مقبره بابا رکن الدین	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۷	مسجد و منار علی	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۸	کلیسای وانک	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۹	مدرسه خواجه	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۱۰	برج کیوتر (میدان برج مرداویج)	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۱۱	آتشگاه	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۱۲	آرامگاه صائب	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۱۳	چهلستون	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۱۴	عالی قابو	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۱۵	مسجد شیخ لطف الله	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۱۶	مسجد سید	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۱۷	حمام علی قلی آقا	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۱۸	امامزاده اسماعیل	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۱۹	خانه مشروطیت	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۲۰	مسجد حکیم	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم

ردیف	نظر خود را در مورد هر یک از جملات زیر با گذاشتن علامت ضربدر مشخص نمایید	۵	۴	۳	۲	۱
۲۱	ایرانی بودن برای من یک افتخار است	کاملاً موافقم	موافقم	مخالقم	کاملاً مخالفم	بی نظرم
۲۲	از اینکه در شهر اصفهان زندگی می‌کنم بسیار خوشحالم	کاملاً موافقم	موافقم	مخالقم	کاملاً مخالفم	بی نظرم
۲۳	حفظ آثار باستانی وظیفه همه است.	کاملاً موافقم	موافقم	مخالقم	کاملاً مخالفم	بی نظرم
۲۴	برای حفظ آثار باستانی حاضرم وقت بگذارم	کاملاً موافقم	موافقم	مخالقم	کاملاً مخالفم	بی نظرم
۲۵	برای حفظ آثار باستانی حاضرم هزینه بپردازم	کاملاً موافقم	موافقم	مخالقم	کاملاً مخالفم	بی نظرم
۲۶	گاهی برای گذراندن اوقات فراغت به تماشای آثار باستانی می‌روم.	کاملاً موافقم	موافقم	مخالقم	کاملاً مخالفم	بی نظرم
۲۷	از یادگاری نوشتن روی آثار باستانی لذت می‌برم.	کاملاً موافقم	موافقم	مخالقم	کاملاً مخالفم	بی نظرم
۲۸	اگر شرایط را مناسب بدانم به دیگران برای حفظ آثار باستانی تذکر می‌دهم.	کاملاً موافقم	موافقم	مخالقم	کاملاً مخالفم	بی نظرم
۲۹	به این جمله که «چو ایران نباشد تن من مباد» اعتقاد دارم.	کاملاً موافقم	موافقم	مخالقم	کاملاً مخالفم	بی نظرم
۳۰	زنان و مردان دانشمند زیادی در تاریخ کشور من وجود داشته‌اند.	کاملاً موافقم	موافقم	مخالقم	کاملاً مخالفم	بی نظرم
۳۱	به مطالعه تاریخ کشورم علاقمند هستم.	کاملاً موافقم	موافقم	مخالقم	کاملاً مخالفم	بی نظرم
۳۲	نگهداری میراث فرهنگی مانند نگهداری از شناسنامه، برای من مهم است.	کاملاً موافقم	موافقم	مخالقم	کاملاً مخالفم	بی نظرم
۳۳	دوست دارم در کشور دیگری زندگی کنم.	کاملاً موافقم	موافقم	مخالقم	کاملاً مخالفم	بی نظرم
۳۴	چنانچه از نظر مالی توانمند باشم زندگی در کشور دیگر را ترجیح می‌دهم.	کاملاً موافقم	موافقم	مخالقم	کاملاً مخالفم	بی نظرم
۳۵	حفظ میراث فرهنگی تنها به عهده دولت است.	کاملاً موافقم	موافقم	مخالقم	کاملاً مخالفم	بی نظرم
۳۶	از مطالعه سرگذشت دانشمندان ایرانی لذت می‌برم	کاملاً موافقم	موافقم	مخالقم	کاملاً مخالفم	بی نظرم
۳۷	از مشاهده تصاویر ایران در زمان گذشته خوشحال می‌شوم.	کاملاً موافقم	موافقم	مخالقم	کاملاً مخالفم	بی نظرم
۳۸	برای من تصاویر قدیمی مربوط به آثار باستانی اصفهان جذابیت زیادی دارد	کاملاً موافقم	موافقم	مخالقم	کاملاً مخالفم	بی نظرم
۳۹	از تخریب آثار باستانی بسیار ناراحت می‌شوم	کاملاً موافقم	موافقم	مخالقم	کاملاً مخالفم	بی نظرم
۴۰	حاضرم برای شناساندن اصفهان به گردشگران وقت اختصاص دهم	کاملاً موافقم	موافقم	مخالقم	کاملاً مخالفم	بی نظرم

۴۲- به نظر شما مهمترین آثار فرهنگی اصفهان کدامند؟ لطفاً سه مورد را بنویسید.

- ۱-.....
 ۲-.....
 ۳-.....

۴۳- اگر دیدگاهی در مورد حفظ میراث فرهنگی اصفهان دارید بنویسید.